

הענין] —

דאמר רבה:

מפני מה אמרה תורה: מודה במקצת הטענה במלוה ישבע, והרי כיון שאם כפר הכל הרי הוא פטור, יש לנו לפוטרו כשהודה במקצת, משום שהוא כמשיב אבידה! (1)

כי חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו שעשה לו טובה, והאי באמת בכללי בעי דנכפריה [רצונו היה לכפור בכל], והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו, ואם כן אינו "משיב אבידה".

ומוסיף עוד רבה: שמא תאמר אם חשוד הוא לגזול ממון, אם כן חשוד הוא גם על שבועה, ומה טעם יש להשביעו! (2) ומפרש רבה, שאינו חשוד בעינינו על ממון, אלא חוששים אנו, שמא:

ובכולי בעי דלודי ליה [רצונו היה להודות בכל], והאי דכפר ליה במקצת לא לגזול נתכוין, אלא סבר הנתבע: אי מודינא ליה ככוליה תבע לי ככוליה [אם אודה בכל, אם כן יתבע התובע את הכל] ואני אין בידי לשלם לו הכל, ולפיכך: אישתמיט לי מיהא השתא [עכשיו אשתמט ממנו], אדהו לי זוזי

המפרש "כי הוא זה" דמשמע מודה במקצת, לחייב את השומרים בשבועה רק בהודאה במקצת — אדרבי חייא בר יוסף, הסובר שלא נאמר "כי הוא זה" — דמשמע מודה במקצת — על שומר כלל; דאמר רבי חייא בר יוסף:

קא-א "כי הוא זה" האמור בפרשת שומרים: עירוב פרשיות כתוב כאן, כלומר: פסוק מפרשה אחרת נתערב בפרשה זו, וכי כתיב "כי הוא זה" אמלוח הוא דכתיב, לומר: שאם הודה במקצת וכפר במקצת הרי זה חייב שבועה, ושם מקומו בפרשת "אם כסף תלוה"; אבל בפקדון מתחייב הוא בשבועה, אפילו בלי הודאת מקצת וכפירת מקצת.

ומפרשין: ומאי שנא מלוה, כלומר: למה עוקרים אנו את הפסוק ממקומו ומפרשים אותו על מלוה, משום שבפקדון מסברא יש לחייבו אפילו כשכפר הכל, ורק במלוה אין לחייבו כשכפר הכל, וכדרבה [שאמר: "חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו", ומטעם זה יש להאמינו כשכפר הכל, שאם לא כן לא היה מעיז לכפור את הכל בפני מי שעשה לו טובה; אבל בפקדון שאין שייך סברא זו שהרי לא עשה לו המפקיד טובה, אם כן סברא הוא שחייבה תורה שבועה אפילו כשכפר הכל; כמבואר בהמשך

נתינת קטן דלא אתיא ליה מכח בן דעת, פטר רחמנא".

13. נתבאר על פי סוגיית הגמרא ורש"י בבבא מציעא צח א.

1. על פי רש"י בבבא מציעא ג א.

לידו מכח בן דעת, שידוע לשמור ממנו, הילכך כל אדם חייב בשמירתו כשבא לידו; ולשון תוספות רי"ד: "לא קשיא מאבידה, דאבידה אף על גב דלא יהבה ניהליה בעל האבידה אלא הוא מאליו לקחה, מכל מקום מטיא ליה מכח בן דעת ובעידנא דאתיא לידיה דבן דעת הוות, אבל

שואל צריך הודאה במקצת כדי לחייבו שבועה אם טוען שמתה מחמת מלאכה, משום שנאמר בפרשת שואל הסמוכה לפרשת שומר שכר: "וכי ישאל", והרי וי"ן מוסיף על ענין ראשון, דהיינו לומר שדין השואל לענין זה כמוהו כשומר שכר.

שוכר צריך הודאה במקצת, ממה נפשך:

אי למאן דאמר: שוכר כשומר שכר הוא, אם כן היינו שומר שכר.

אי למאן דאמר: שוכר כשומר חנם, היינו שומר חנם.

ואמר רבי חייא בר יוסף: שומר חנם הטוען טענת גנב בפקדון, שטען נגנבה ממני, ונשבע על כך, והעידו עדים שהוא גנבו, אינו חייב כפל, עד שישלח בו יד. (1) היינו שבטרם שבועתו לשקר, השתמש בפקדון.

מאי טעמא [מה טעם הדבר]?, משום דאמר קרא (2) בפרשת טוען טענת גנב "ונקרב בעל הבית אל האלהים, אם לא שלח ידו במלאכת רעהו". שזהו תחילת הפסוק, שהוא קרב לבית הדין, [הנקרא "אלהים"] לצורך שבועה, ונפטר על ידה. ופטור זה נאמר דוקא כשלא שלח ידו בפקדון, שהרי אף על זה הוא נשבע, כדמשמע קרא, שהוא קרב לבית הדין להישבע על שלא שלח ידו.

מכלל זה אתה למד, דאי שלח בה יד, מחייב כפל.

למימרא, וכונת הכתוב לומר, דבשלח בה

ופרענא [עד שיהיה בידי כסף לפרוע את הכל], חלכך רמא רחמנא שבועה עילויה [הטילה התורה עליו שבועה] כי חיבי דלודי ליה בכוליה [כדי שיוודה בכולן].

וכאן שבה הגמרא לבאר, איך מתבאר על פי דברי רבה, שמסברא יש לנו לחייבו במלוה רק כשהודאה במקצת, ולא בפקדון:

וגבי מלוה הוא דאיכא למימר הכי ש"אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו" ולכך מסתבר שפטור הכתוב כשכפר הכל, אבל גבי פקדון שלא עשה לו המפקיד טובה, מעיז ומעיז, ולפיכך יש לחייבו שבועה אפילו כשכפר הכל בפקדון.

תני רמי בר חמא [כרבי חייא בר אבא ודלא כרב חייא בר יוסף]:

ארבעה שומריין אין מתחייבים שבועה כשכפרו הכל, ואין חייבים עליה כפל, אלא צריכין כפירה במקצת, והודאה במקצת, ורק בכי האי גוונא חייבים הם שבועה:

ואלו הן ארבעת השומרים: שומר חנם והשואל, נושא שכר והשוכר.

אמר רבא: מאי טעמא דרמי בר חמא?

שומר חנם צריך הודאה במקצת, משום דבהדיא כתיב ביה בשומר חנם "כי הוא זה", דמשמע הודאה במקצת.

שומר שכר צריך הודאה במקצת משום דיליף "נתינה נתינה" [שבשניהם נאמר: "כי יתן"] משומר חנם.

1. בשטמ"ק בשם הראב"ד כתב דבעינן שיבואו עדים ויעידו דשלח יד קודם שנשבע.

2. על פי רש"י בבבא מציעא שם בעמוד ב.